

Ámos Nagykállón, vallásos zsidó családban született 1907-ben. Édesapja korán meghalt, anyja nehéz körülmények között nevelte két gyerekét. Eredetileg Ungár Imrének hívták, de kamaszként „álmos természetűnek” tartotta magát, ezért korai képeit Ungár Álmos Imreként írta alá. Később Ámos prófétára gondolva vette fel művésznevét. Bár felnőttként már nem követte a vallási előírásokat, a zsidó kulturális hagyományok egész életében foglalkoztatták. A zsidó származásúakat üldöző embertelen, kirekesztő törvények dacot váltottak ki

>> NÉZZÜK EGYÜTT...

Ámos Imre Képeit!

belőle, alig van festménye és grafikája, amin nincsen zsidó motívum: jellegzetes tárgyak és alakok.

Tizenkilenc évesen Budapesten dolgozott zománcozóként, majd a Műegyetemen tanult mérnöknek. Három évet el is végzett, de ráébredt, hogy a festészet az igazi hivatása. Felvették a Képzőművészeti Főiskolára, s már tanulmányai idején komoly sikereket ért el. Művei kiállításokon szerepeltek és fontos művészeti körök tagja lett. Nyaranta Szentendrére járt, ahol megragadta az élénk kulturális közeg. Képein általában kevés alak szerepel, gyakori modellje volt felesége, Anna Margit festő (képeit már néztük együtt a Szitakötőben!), és saját maga - sok-sok festményen és grafikán pedig ketten együtt láthatók.

Bár szegények voltak, egyszer lehetőségük nyílt néhány hónapra Párizsba utazni. A párizsi úton új, az övékhez mégis hasonló művészi kifejezőmódokat ismertek meg. Ámos Imrét zsidó származása miatt a második világháború alatt többször behívták munkaszolgálatra, ahol kegyetlen körülmények között nehéz fizikai munkát kellett végeznie. Utoljára - nem sokkal meggyilkolása előtt - Szolnokon dolgoztatták, itt készültek a *Szolnoki vázlatkönyv* rajzai. A füzet az ugyancsak munkaszolgálatra hurcolt Radnóti Miklós *Bori noteszé*nek rokona, amelyben a költő

így írja le a munkaszolgálatosok életét: „Fekszem a deszkán, férgek közt fogoly állat, a bolhák / ostroma meg-megújúl, de a légsereg elnyugodott már. / Este van, egy nappal rövidebb, lásd, újra a fogság / és egy nappal az élet is. Alszik a tábor.”

Küzdelmes és sötét gondolatokkal teli időszakból származik a poszteren látható *Szól a kakas*. A férfi egyik szeme lehunyva, a másik is csak félig nyitva. Mintha egyszerre álmodna és olvasna, mintha a kezében tartott könyv alakjai megelevenednének. Fején angyalfigurák sűrögnek, egyikük égő szekéren ül. A *Szól a kakas* egy magyar népdal címe is - hallhattad már, talán el is tudod énekelni. Úgy tartják, a híres nagykallói rabbi egyik sétája alkalmával az erdő szélén hallotta a dalt egy pásztorfiútól. Megtetszett neki, s nemcsak megtanulta, hanem kicsit át is alakította, mert úgy érezte, az ének voltaképpen a jobb világ eljöveteleért foháskodik: „mikor lesz az már, hej de mikor lesz az már?” A népdalban a rabbi a legősibb imák vágyát is meghallotta. Az Ámos-kép központi figurája, az olvasó-álmodó férfi is rabbi, és mintha épp hallaná a vállán ülő kakast. Vajon a virradatot ígéri a kakas „szava”?

A *Jákob álma* című grafika bibliai jelenetet ábrázol. Jákob egy kövön álmra hajtja fejét, és álmában megjelenik az égbe vezető létra, amelyen angyalok járnak fel s alá. A mennyekbe vezető létra eget és földet összekötő jelkép, ahogyan az angyalok is. A fenti világ közelségét érzékelteti, hogy az egyik, a létrán felfelé tartó angyalnak csak a lábfeje látszik. Jákob alvó arca a kép nézője felé fordul. Erős vonalakkal rajzolt, már nem fiatal férfiarca - és a fej oldalán, a kendőre vetülve látjuk a sötét alapú, lágyabb, álmodó arcot: nézi az angyalokat, a létrát, az Ámosnál gyakran feltűnő

kettős égitestet: egyszerre nap és hold. És itt vannak a zsidó jelképek: a hétágú gyertyatartó, a két kőtábla, amelyek a Tízparancsolatot, átvitt értelemben az erkölcs szabályait őrzik.

A *Kútnál* című festmény nőalakja elfordul az élet vizére és a női termékenységre is utaló kúttól. Biztosan nem meríteni akar a vastag sugárban ömlő vízből, nincs is nála edény. Ámos nem hétköznapi, falusi jelenetet ábrázolt. A kosárba tett és a kézben tartott őszi csokrocška hervadtsága hangsúlyosan a víz ellentétje. A nőalak fázósan húzza össze magán a sötétzöld kendőt. Magányosnak és szomorúnak látszik. Mit gondolsz, mi járhat a fejében?

